

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING TOLERANTLIK SIFATLAINI RIVOJLANTIRISHNING MOSLASHUVCHANLIK XUSUSIYATI

Joldasbaeva Arzigul

Nukus davlat pedagogika instituti 1-bosqich tayanch doktoranti.

Tayanch so'zlar: ijtimoiy-iqtisodiy, jamiyatda, o'qituvchi, faoliyat, bo'lajak zamonaviy o'qituvchi, mahorat, tajriba, mutaxassis, jamoa, xususiyat, ishonch, avlod, pedagog, bolalar, hamkorlik, bag'rikenglik, demokratik.

Anotatsiya: Ushbu maqolada hozirgi paytta jamiyatimizdagi o'qituvchilar, yani asosan yosh mutaxassislarining ish faoliyatiga va oquvchilarga moslashuvchanliklarini aniqlash, ularning oquvchilar bilan qay darajada ish olib borishi, o'z-aro munosabatlari, gapirish madaniyati, kiyinish madaniyati va oquvchilarga bolgan bag'rikenglik xislatlari haqqida so'z yuritiladi.

Mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlar ta'lim sohasida ham o'z ifodasini topmoqda. Zamonaviy jamiyatda nafaqat katta rivojlanish va ta'lim salohiyatini o'z ichiga olgan, balki ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarining sog'lig'ini saqlashga imkon beradigan ta'lim islohotlariga ehtiyoj ortib bormoqda. Bu, agar bo'lajak o'qituvchi kasbiy malakali, jismoniy va psixologik jihatdan sog'lom bo'lsa, shuningdek, kasbiy faoliyat bilan bog'liq salbiy holatlarning rivojlanishiga chidamli bo'lsagina mumkin. Bo'lajak o'qituvchi nafaqat bilim tashuvchisi, bolalar uchun xulq-atvor va taqlid namunasi, balki o'z shogirdlariga zamonaviy fanlarning ka'tta okeanida kerakli bilimlarni topishga va o'z-o'zini rivojlantirishda tajriba orttirishga o'rgatadigan ustadir, ta'lim va o'z-o'zini namoyon qilish.

Bu kasbiy mahorat va xarakter xususiyatlarining barchasi tajriba va mahoratni egallash bilan bog'liq.

Ammo ta'lim muassasasini endigina tamomlagan yosh o'qituvchi-chi?

Ko'pgina bo'lajak yosh mutaxassislar yangi maqomda professional jamoaga moslashish muammosiga duch kelishmoqda.

Ta'limning hozirgi bosqichida bo'lajak o'qituvchi nafaqat fanni, uni o'qitish usullarini bilishi, balki o'z faoliyati natijalarini oldindan ko'ra bilishi, bashorat qilishi, o'quvchilarining rivojlanish istiqbollarini belgilashi kerak.

Bo'lajak o'qituvchi o'z kasbiy faoliyatini boshida ma'lum qiyinchiliklarga duch keladi. O'qituvchi yangi jamoada qulay bo'lishi, bolalar bilan to'g'ri munosabatlarni o'rnatishi, sinfda malakali va hissiy gapira olishi, bolalarni o'z mavzusiga qiziqtirishga harakat qilishi kerak - bu muammolarning to'liq ro'yxati emas.

Biz o'z oldimizga maqsad qo'yganmiz - yosh mutaxassislarning moslashuvining ayrim xususiyatlarini va ularning bag'rikenglik va o'ziga ishonch darajasiga bog'liqligini aniqlash.

- ko'pincha keksa avlod o'qituvchilari bolalarga nisbatan innovatsion yondashuvlarni samarasiz deb hisoblab, o'zlarining pedagogik faoliyatlarida avtoritar ish usullaridan foydalanadilar va ularning ko'p yillik pedagogik tajribasi ularning pozitsiyalarini tasdiqlaydi.

- bolalarning bir uslubdan boshqa uslubga o'tishlari qiyin bo'lib, ular "koperativ pedagogika"ni yosh mutaxassis xarakterning zaifligi deb adashadi, shu munosabat bilan o'qituvchi ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etmaydi va ular "koperativ pedagogika"ga murojat qilishadi. Uzoq vaqtdan beri tasdiqlangan avtoritar o'qitish uslubi.

Ba'zi ijtimoiy vaziyatlarda ular o'zlarini bag'rikenglik bilan tutadilar, boshqalarida esa murosasizlik ko'rsatishi mumkin.

Xuddi shu respondentlar guruhi bilan Raidasol testi o'tkazildi - "o'ziga ishonch" va guruh ham o'rtacha ball berganligi ma'lum bo'ladi.

Ushbu ko'rsatkichlarni taqqoslab, biz bag'rikenglik darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, o'ziga bo'lgan ishonchning balli (bahosi) yuqori bo'lishini kuzatamiz.

Bo'lajak o'qituvchi yani yosh mutaxassis duch keladigan muammolar bevosita shaxsiy fazilatlarga bog'liq. Axir, "hamkorlik pedagogikasi" va shuning uchun "bag'rikenglik" - bu zamonaviy ta'limda hech qanday o'zgarishlarni amalga oshirish mumkin bo'lmagan fazilatlardir. Ko'pincha murosasizlikning ildizlari jaholat va qo'rquvda, shuning uchun o'z-o'zidan shubhalanishda yotadi.

Bizning fikrimizcha, bag'rikenglikni tarbiyalash juda muhim, ammo avtoritar muloqot uslubi sharoitida mumkin bo'lmagan. Binobarin, bag'rikenglikni singdirishning shartlaridan biri o'qituvchining o'quv jarayonini tashkil etishda, o'quvchilarning bir-biri va o'qituvchi bilan muloqotida muayyan demokratik mexanizmlarni egallashidir.

Agar bo'lajak o'qituvchi bag'rikeng bo'lsa, u o'ziga, o'z qobiliyatiga ishonadi, ochiq, yo'l-yo'riqsiz va do'stona, u talaba uchun murabbiy vazifasini bajaradi.

Bu muammoning yechimini ta'lim muasasasi psixologining nafaqat o'quvchilar, balki yosh o'qituvchilar bilan ham sifatli va samarali ishlashida ko'ramiz.

Muammoni hal qilish nafaqat bolalarga ta'lim beradigan, balki o'quvchilarning shaxsiy muammolarini hal qilishga yordam beradigan, ularning holatini, intilishlarini, qo'rquvlarini, umidsizliklarini va tashvishlarini qanday aniqlashni biladigan o'qituvchining tegishli psixologik va diagnostik tayyorgarligisiz ham mumkin emas.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Безносков, С. П. Профессиональные деформации личности [Текст] / С. П. Безносков ; МВД. – СПб. : Речь, 2014. – 272 с.

2. Коржова, Е. Ю. Психология адаптации педагогов к профессиональной деятельности [Текст] / Е. Ю. Коржова ; Балт. пед. акад., Ин-т психологии человека. – СПб. : Балт. пед. акад., 2006. – 159 с.

3. Митина, Л. М. Интеллектуальная гибкость учителя: психологическое содержание, диагностика, коррекция [Текст] : учеб. пособие / Л. М. Митина, Н. С. Ефимова ; Рос. акад. образования, МПСИ. – М. : МПСИ : Флинта, 2013. – 144 с.